בנזקי ממונו וסיים בנזקי גופו לומר לך אשו משום חציו אמר רבא קשיא ליה לאביי למ"ד אשו משום חציו טמון באש דפטר רחמנא היכי משכחת לה וניחא ליה [א]כגון שנפלה דליקה לאותו חצר ונפלה גדר שלא מחמת דליקה והלכה והדליקה והזיקה בחצר אחרת דהתם כלו ליה חציו אי הכי לענין גלוי נמי כלו ליה חציו [א] אלא למאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו [ב]וכגון שהיה לו לגודרה ולא גדרה דהתם שורו הוא ולא טפח באפיה וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו מאי בינייהו איכא בינייהו [ג]לחייבו בארבעה דברים: על החררה משלם כו': מאן חייב בעל כלב וליחייב נמי בעל גחלת [ד]בששימר גחלתו אי כששימר גחלתו מאי בעי כלב התם [ה]בשחתר אמר רב מרי בריה דרב כהנא זאת אומרת סתם דלתות חתורות הן אצל כלב דאכלה היכא אילימא דאכלה בגדיש דעלמא הא בעינן [ו]וביער בשדה אחר וליכא לא צריכא [ז]דאכלה בגדיש דבעל חררה תפשוט [ח]דפי פרה כחצר

בנזקי ממונו. דכתיב[א] כי תצא אש דמשמע מעצמה: **בנזקי גופו.** דקרי ליה מבעיר: **היכי משכחת לה.** אילו אדם זורק חץ והזיק בטמון (א) לא מיחייב בנזק הא קיימא לן בהאי פירקין (דף כו:) פצע תחת פצע [שמות כא] לחייב את השוגג כמזיד ואונס כרצון. לישנא אחרינא האי חץ לעולם בטמון הוא נכנס ומזיק ולא שמעתי: **וניחא ליה.** ומשני לה הכי: **ונפלה גדר.** של אחר: **שלא מחמת דליקה.** דאי מחמת דליקה חציו הם: **דכלו לו חציו.** שבשעה שהדליק האש דהיינו זריקת חץ לא היה ראוי להזיק בחצר אחרת: **אית ליה נמי משום ממונו.** והיכא דליכא לחיוביה משום חציו ואיכא לחיוביה משום ממונו מחייבינן ליה הלכך לענין גלוי אע"ג דכלו לו חציו חייב משום ממונו: **וכגון שהיה לו לגודרה.** בטרם תעבור הדליקה שם היה לו שהות ויכול לגודרה: **ולא גדרה.** דאע"ג דליכא לחיוביה אהבער ראשון מתחייב על שם סופו שלא שימר גחלתו לגדור בפניה: **שורו הוא ולא טפח באפיה.** הרי זה ככונס שורו לדיר ולא נעל בפניו ויצא והזיק: **וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו מאי בינייהו.** היכא דגחלת שלו היתה מאי איכא בין ר' יוחנן דמחייב ליה משום תרתי לר"ל דלא מחייב ליה אלא משום חדא דהא על כרחך היכא דגחלת שלו נמי פליגי דהא אמרן לעיל [כב.] לרבי יוחנן אשו משום חציו אלמא באשו נמי פליגי היכא דגחלת שלו בשלמא עד השתא דשמעינן משום חציו דוקא ולאו משום ממונו וכדאמרת ממון אית ביה מששא הא לית ביה מששא איכא בינייהו היכא דליתיה ממונו וליתיה חציו כי הך דנפלה גדר דכלו לו חציו דלמ"ד משום חציו דוקא פטור אבל השתא דלתרוייהו חייב מאי בינייהו: **לחייבו בד' דברים.** למ"ד משום חציו נמי מחייבינן ליה אם שרף אשו יד אדם חייב בארבעה דברים נזק וצער ריפוי ושבת אבל בבושת לא דאמרינן בשילהי פירקין [כז.] אינו חייב על הבושת עד שיהא מתכוין אבל ד' דברים חייב דפשיעה היא דהוה ליה לאסוקי אדעתיה שהרוח מוליכתה וכדאמרינן בשילהי פירקין [שם] נפל מן הגג ברוח מצויה חייב בד' דברים ופטור על הבושת למ"ד משום ממונו פטור. והוא הדין נמי דאיכא בינייהו כל הני דלעיל [כב.] כלב וגמל דלמ"ד משום חציו חייב דהא ממונו אע"ג דלאו חציו וחציו אע"ג דלאו ממונו אית ליה ולמאן דלית ליה חציו פטור אא"כ מסכסכת כדאוקימנא לעיל [שם] והאי דנקט ד' דברים משום דאפילו היכא דהגחלת שלו משמע לו דיש חילוק בדבריהם ועוד דמילתא דשכיח היא. מפי המורה שמעתי [ב]אבל לשון ראשון נראה לי: **מאן חייב בעל הכלב.** אמתניתין מהדר דקתני על הגדיש משלם חצי נזק: ה"ג **וליחייב נמי בעל הגחלת.** דהא בין מר ובין מר משום ממונו אית להו הלכך לר' יוחנן דאמר לעיל [שם] על הגדיש משלם חצי נזק דצרורות הן לשלם בעל הגחלת חצי האחר דהא ממונו הוא ור"ל דאמר על הגדיש כולו הוי פטור לשלם בעל הגחלת כוליה וקס"ד [ג]דגחלת (ב) דחד וחררה וגדיש דחד: **בששימר גחלתו.** שנעל דלתות ביתו יפה ואונס הוא: **זאת אומרת.** מדחייב לבעל כלב אחררה נזק שלם אלמא לאו שינוי הוא זה שחתר את הדלת: **דסתם דלתות חתורות הן אצל הכלב.** * ולא תימא משונה הוא ופלגא נזקא משלם: **בגדיש דעלמא.** אמאי משלם (ג) חררה הא שן הוא ובעינן שדה אחר דניזק וליכא: **פשוט.** דמדקא משלם חררה: **דפי פרה.** של מזיק האוכלת בחצר הניזק:

כחצר

טמון באש דפטר רחמנא היכי משכחת לה. פי' בשלמא למ"ד אשו משום ממונו אין תימה דפטור טמון ואע"ג דבכל נזקי ממונו כמו קרן שן ורגל חייב טמון שבממון מלינו חילוקים בקרן שן ורגל בהלכותיהן אבל באדם המזיק לא חלק הכתוב דכתיב פצע תחת פצע ודרשינן בסוף פירקין (דף כו:) לחייב על השוגג כמזיד ואונס כרצון לפיכך אין סברא לדרוש אשו משום חציו: **מאי** בינייהו. הוה מצי למימר איכא בינייהו כל הני דלעיל כלב שנטל חררה ואנחי אגומי בגדיש דלרבי יוחנן משלם על שאר הגדיש חצי נזק ולר"ל על שאר הגדיש פטור ולרבי יוחנן אפילו לא הלית בגופו של עבד קם ליה בדרבה מיניה וטמון היכא שלא כלו חציו חייב לרבי יוחנן: **וליחייב** בעל הגחלת. פירוש גם בעל הגחלת ולא שיפטר בעל הכלב לגמרי כדפ"ל (דף כב. ד"ה ולאי) גבי חנוני אמאי חייב ועוד אי בשלא שמר גחלתו ומפטר בעל הכלב אמאי קאמר (לעיל יט:) מתני' בדלייה אדויי ודרך הוא בעלמא איתמר לימא דרך הוא קאי אמתני' דקשרו אדם חייב הקושר כ"ש ובעל התרנגול פטור כמו הכא דפטור בעל הכלב אלא ודאי בשלא שימר גחלתו חייב נמי בעל הכלב ולכך לא מיתוקמא דרך הוא אמתני' דקשרו אדם חייב משמע דחייב הכל הקושר ובעל התרנגול יש לו להתחייב כמו כן: **וליחייב** בעל הגחלת. האי לישנא לאו דוקא דהא מיתוקמא דאכלה בגדיש דבעל החררה אלא כלומר שיפטר בעל הכלב מחלקו של בעל הגחלת ולא ישלם כי אם הרביע וא"ת ואמאי לא פריך וליפטר בעל הכלב מן החררה * ונראה מכאן לדקדק דיותר יש לאדם ליזהר עצמו שלא יזיק אחרים משלא יוזק שמחויב לשמור גחלתו מן הכלב אע"פ שאין לו רשות ליכנס לביתו כדי שלא יזיק אחרים ואפשר לשמור עצמו כדי שלא יכנוס כלב כדי ליטול חררתו וכן משמע בהמניח (לקמן דף לא.) בשמעתין דקדרין דפריך אי נתקל פושע שני נמי ליחייב אלמא חשיב שני פושע לחייבו בנזק שלישי ואינו פושע לענין שיפטר ראשון בנזקיו: **בששימר** גחלתו. וא"ת ומה שמירה היא זו כיון שיכול הכלב ליכנס שם בחתירה דסתם דלתות חתורות הן אצל הכלב וי"ל כיון דנטר כדנטרי אינשי לא אטרחוהו רבנן טפי: **בשחתר.** ואם תאמר ולישני כגון דנפלה גודא בליליא וידע בעל הכלב ובעל הגחלת לא ידע ויש לומר דאין זה רגילות דבעל הכלב ידע ובעל הגחלת לא ידע ולקמן גבי עיזי דבשדות רגילות הוא לפעמים: **סתם** דלתות חתורות הן. תימה דלמא משום דהוי תחילתו בפשיעה וסופו באונס תחילתו בפשיעה משום פתיחה ויש לומר דא"כ לא מיחייב בחתירה כ"א רביע כי היכי דהוה מתחייב בפתיחה שהיה בעל הגחלת מתחייב מחצה אבל אין לתרץ דלא אמרינן תחלתו בפשיעה בבתים פתוחים וסופו באונס בנעולים כיון דגבי נעולים לא הוי שום פשיעה כדאמרינן בהפרה (לקמן דף נב:) דלא אמרינן מגו דהוי פושע לענין חרש הוי פושע לענין פקח כו' ומגו דהוי פושע לענין גמלים הוי פושע לענין שוורים דלא דמי דהתם ודאי לא אמרינן מגו משום דלגבי פקח או לגבי שוורים הניזקין לא פשעי כלל אבל הכא פושע הוא בכלב זה לענין זה הגדיש להיות ניזוק בגחלתו בפשיעה היכא שלא שמר גחלתו לכך יש להתחייב אפילו נזוקין באונס למאן דמחייב תחילתו בפשיעה וסופו באונס: **תפשוט** דפי פרה בחצר הניזק דמי. תימה דאמאי לא פשיט משאר בבי דמתני' דתנן השן מועדת לאכול הראוי לה ומהאי דאכלה מלידי הרחבה ומתוך המטות ועוד אותם שהיו מדקדקין משיסה בו את הכלב למה לא הביאו מתניתין כלב שנטל חררה דדייק מינה השתא ועוד מאי קאמר מאי בעי ריפתך בפומא דכלבאי כיון שהכלב לקחה ונראה לר"י דמכל הנהו דמתניתין לא מצי למפשט ולא מההיא דנטל חררה משום דס"ד דאם לקחה הבהמה פירות בחצר הניזק ואכלה ברשות הרבים [ד][או בחצר המזיק] חייב * דמחייבינן בלקיחה לחודא וכן הסברא נוטה דכיון דפשע בלקיחה מה לנו באכילה והא דממעטינן משדה אחר רשות הרבים היינו לקיחה וקמבעיא ליה כגון אם הושיט פירות בפי פרה חש"ו ועכו"ם דלאו בני תשלומין נינהו וכגון שהבהמה לא היתה יכולה ליקח אם לא שהושיט לה ואי בחצר הניזק דמי חייב בעל הפרה ואי בחצר המזיק דמי פטור כיון שנתנו אחר לתוך פיה והא דקאמר תפשוט לאו ממתני' אלא מסוגיא דשמעתין דאוקמה אכלה בגדיש דבעל החררה שמע מינה דבעו לקיחה ואכילה בחצר [הניזק] אף על פי שאין טעם בדבר זה מה צורך באכילה אלא דגזירת הכתוב הוא ותפשוט כשנתן אחר לתוך פיה דחייב דבחצר הניזק דמיא דאי בחצר המזיק דמיא ומאי אמר ליה מאי בעי ריפתך בפומא דחיותאי ה"נ מצי א"ל מאי בעי ריפתך בפומא דכלבאי

וזה

עין משפט
נר מצוה

נח א מיי' פי"ד מהלכות נזקי ממון הלכה ד טוש"ע ח"מ סי' תיח סעיף יג ועיין בכ"מ פי"ד מהלכות נזקי ממון הלכה טו:

נט ב מיי' פי"ד מהל' נזקי ממון הלכה ד סמג עשין סו טוש"ע שם סעיף ו וסעיף יג:

ס ג מיי' שם הלכה טו טוש"ע שם סעיף יח:

סא ד ה ו מיי' פ"ב שם הלכה יח יט ועי' בהשגות ובמ"מ סמג שם טור ש"ע ח"מ סי' שצג:

סב ז טוש"ע ח"מ סי' שצא סעיף ו:

רבינו חננאל

בנזקי ממונו כי תצא וסיים בנזקי גופו המבעיר לומר לך אשו משום חציו. אמר רבא קשיא ליה לר' אמי לר' יוחנן דאמר אשו משום חציו טמון באש דפטרי חכמים שחולקין על ר' יהודה היכי משכחת לה ובאנו לומר כגון שהצית אש בחצר ונפלה גדר שלא מחמת הדליקה והלכה האש והזיקה בחצר אחרת דכלו חציו בחצר ראשונה ואילו לא נפלה הגדר לא היתה האש עוברת באותה החצר. ומקשי' אי הכי אפי' בגלוי פטור הוא דכלו חציו וכל שכן על הטמון. ופרקי' מאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו וכגון שהיה לו לגדור בפניה שלא תעבור ולא גדר. ואקשי' וכי מאחר דמאן דאית ליה משום חציו אית ליה נמי משום ממונו בגלוי דכיון דהוה ליה לשמור ולגדור שלא תעבור הדליקה כמו שחייב לשמור בהמתו שלא תצא ותזיק ואם יצאה והזיקה חייב כאשו שהוא כממונו. ואמרי' אי הכי מאי בינייהו איכא בינייהו לחייבו בד' דברים צער ריפוי שבת ובושת. ר' יוחנן דאמר אשו משום חציו אע"ג דאית ליה נמי אשו משום ממונו חייב בד' דברים הללו וכל שכן בנזק אבל ריש לקיש דאמר אשו משום ממונו אמר לך כשם שאינו חייב בנזקי שורו אלא בנזק בלבד כדבעינן למימר לקמן. כך אינו חייב באשו אלא נזק בלבד. בתר דאקשי' על ריש לקיש הני כולהו תיובתא ושנינהו ואוקמי' דר' יוחנן נמי אית ליה משום ממונו והלכה כר' יוחנן הדרינן לשמעתין ואמרי' תנן במתני' על החררה משלם נזק שלם. מאן משלם בעל הכלב או בעל הגחלת ופשיטא לן דבעל הכלב [משלם] מפני שבעל הגחלת שימר גחלתו והכלב חתר והוציאה אורחיה הוא לחתור ולא שינה כי כן דרכו ואם לא חתר אלא לא שמר בעל הגחלת כראוי חייב בעל הגחלת ואוקי' דאכלה בגדיש דבעל חררה. גם נתברר מזו דפי פרה

מסורת הש"ס

א) [שמות כב], ב) [עיין רש"ל], ג) גי' רש"ל דגחלת וחררה דחד וגדיש דחד, ד) [רש"ל].

תורה אור השלם

1. כִּי יַבְעֶר אִישׁ שָׂדֶה אוֹ כֶרֶם וְשִׁלַּח אֶת בְּעִירֹה וּבִעֵר בִּשְׂדֵה אַחֵר מֵיטַב שָׂדֵהוּ וּמֵיטַב כַּרְמוֹ יְשַׁלֵּם: שמות כב ד

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה היכי וכו' והזיק בטמון מי לא מיחייב: (ב) ד"ה ה"ג וכו' וקפ"ד דגחלת וחררה דחד וגדיש דחד: (ג) ד"ה בגדיש וכו' אמאי משלם האי חררה שן הוא:

גליון הש"ס

רש"י ד"ה דסתם דלתות כו' ולא תימא משונה. עיין בהרא"ש בפרקין סי' ג': תוס' ד"ה וליחייב כו' האי לישנא כו' ונראה מכאן לדקדק. עי' לקמן דף מ ע"ב תד"ה אמאי פטור: ד"ה תפשוט כו' דמחייבי' בלקיחה לחודא. עי' לעיל דף כ ע"א תוספות ד"ה מתגלגל:

הגהות הגר"א

[א] גמ' אלא למאן כו'. נ"ב הרי"ף והרא"ש מפרשים שאר תמי' לאשון כגון שנפלה כו' ומפרשים דמיירי חציו הוא משום ממונו (ועבהגר"א סי' תי"ח ס"ק ל"ג):

מוסף רש"י

בנזקי ממונו. שהזיק ממונו, דכתיב כי תצא, משמע מעצמה, שהדליק בתוך שלו והלכה ודלקה בתוך של חבירו (לקמן ס:). וסיים בנזקי גופו. שקראו מבעיר בידים (שם). לומר לך אשו משום חציו. כזורק חץ שמזיק למרחוק דאיהו גופיה עביד, הכא נמי איהו גופיה עביד, ונפקא מינה לחייבו בארבעה דברים אם הזיק בה אדם (שם).